

Струк І. В.
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської філології та перекладу
Озеруга О. С.
студентка кафедри англійської філології та перекладу
Національний авіаційний університет
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ «ПРОМОВИСТИХ» ІМЕН У ПЕРЕКЛАДІ

З давніх-давен люди розуміли важливість значення імені, яким називали своїх дітей, онуків, чим виокремлювали їх особистість з-поміж інших. Цей процес вибору імені часто мав стратегічне значення для роду, родини та, звичайно, й самої людини. Він відображав продовження роду, фамілії, занять, справ, уподобань кожної сім'ї певного історичного часу. Так само цей процес можна співвіднести з пошуком і вибором імен персонажів авторами художньої літератури. Вони, так само, як батьки, вишукують для своїх дітищ-героїв імена, які б могли найкраще передати їх характер, вчинки, зовнішність, менталітет і залишились у пам'яті багатьох поколінь, пройшовши крізь віки.

До цього вдаються не лише автори художніх творів. Не менша заслуга часто належить перекладачам, які, працюючи з готовим текстом та іменами, покликані дати життя персонажеві окремого мовного простору. Для цього необхідно мати знання з основ транскрипції, розуміти природу імені героя, володіти прийомами, які допоможуть влучно й достовірно перекласти ім'я з мови оригіналу мовою перекладу [2, с. 34].

На тлі усіх імен особливе місце займають «примовисті» імена. Це імена, що «не існують у мові в «готовому» вигляді, а створюються автором з метою досягнення певних художніх цілей» [2, с. 34]. Яких же цілей хоче досягти автор за допомогою імен, що «примовляють»? За допомогою них письменник описує характер героя, його провідні риси, зовнішність, національність, професію, здобутки, матеріальний стан, відображає його внутрішній світ та зовнішній світ навколо нього. Звідси, «примовисті» імена несуть особливу конотацію, яка має знайти своє відображення у перекладі. Оскільки, як вважає І.С. Алексєєва, «у перекладача виникають проблеми щоразу, коли він стикається з необхідністю відтворення у цільовому тексті «семантично наповнених» імен, тобто власних назв, що мають прозору внутрішню форму, історичну чи культурологічну алюзивність та яскраву образність» [1, с. 15]. Щоб знайти досконалий відповідник для «примовистого» імені, перекладачеві слід майстерно володіти лінгвістичними знаннями, навичками та вміння відображати його значення через мовну структуру. «Примовистість»

проявляється у певній фонетичній, морфологічній формі або пов'язана з нейтральною загальною назвою, що співвідноситься з конкретним персонажем. Головну роль для «промовистих» імен часто відіграє виключно їхня форма, тому для створення відповідника у мові перекладу, необхідно обіграти форму вихідної одиниці [6, с. 15].

Основними способами перекладу власних імен є: транслітерація, транскрипція, калькування та транспозиція. Під час транслітерації здійснюється заміна літер імені мови оригіналу літерами мови перекладу, наприклад:

Oliver Twist [10], – *Олівер Твіст* [7].

Rikki-Tikki-Tavi [11], – *Ріккі-Тіккі-Таві* [4].

Akela [12], – *Акела* [4].

Письмова форма імені під час використання цього способу майже не порушується, але можливе викривлення звукової форми, адже кожна мова має власні правила читання та вимови звуків. Що ж стосується «промовистих» імен, при транслітерації вони втрачають семантичне значення та національний колорит, які вкладав автор при написанні твору [8, с. 156].

Найбільш поширеною формою перекладу імен, включаючи «промовисті», є транскрипція. Транскрипція – це уподібнення фонем слова, що звучить мовою оригіналу, новому слову, що формується в тексті перекладу [1, с. 220]. Власні імена, що передаються шляхом транскрипції, здатні зберігати та передавати читачу національну приналежність персонажа, наприклад імена *Джон* та *Майкл* з повісті «Пітер Пен»:

Wendy came first, then John, then Michael [9].

Першою народилася Венді, за нею Джон, а відтак і Майкл [3, с. 6].

Вони вказують на англійське походження героїв. Також, якщо звернути увагу на імена зі збірки оповідань Редьярда Кіплінга «Книга Джунглів», можна побачити, що багато власних імен тварин представлені мовою Північної Індії та Пакистану. Зберігаючи при перекладі вимову цих імен завдяки способу транскрипції, перекладач забезпечує читачу розуміння національної приналежності персонажів та національного колориту оповідань:

Raksha [11], – *Ракша* [4]. Це ім'я вовчиця, що була прийомною матір'ю Мауглі.

Bagheera [11], – *Багіра* [4]. Це гіндустанське слово, що позначає пантеру або леопарда, вона також була другом Мауглі.

Отже ми бачимо, що транскрипція дійсно допомагає забезпечити милозвучність імені, а також вказати на певні ознаки героя, такі як приналежність до певної країни та народу, однак вона не може передати всієї значущої інформації, яку містить «промовисте» ім'я, тому читач втрачає частину задуму автора щодо героя твору [8, с. 156].

Спосіб калькування застосовується для перекладу «промовистих» імен, які не мають безпосередньої відповідності в мові перекладу. При калькуванні ім'я перекладається шляхом заміни складових частин імені їх лексичними відповідниками, що робить можливим перекладати також «значущу» частину імені:

Grey Brother [11], – *Сірий Брат* [4].

Це ім'я вовка, що був названим братом Мауглі. Здавалося б, що калькування – це ідеальне рішення для перекладу промовистих імен, але, насправді, все не так просто. При перекладі калькуванням слово втрачає первісне звучання та національний компонент, тому такий переклад зустрічається в літературі рідко.

Спосіб транспозиції базується на спільній етимології власних назв, які присутні у різних мовах світу, мають різну форму, але походять від спільних витоків. Приклад транспозиції:

Eeyore [12], – *Ia-Ia* [5]. *Це ім'я мав ослик, який був другом Вінні-Пуха. Воно є відображенням звуку, що кричить осел, як вважається в англійських країнах, а отже слово Ia є його українським відповідником.* Отже, використовувати транспозицію при перекладі «промовистих» імен можна тільки, коли є можливість і необхідність у її застосуванні [8, с. 156].

Дослідивши різні способи перекладу «промовистих» імен, ми побачили, що не існує одного-єдиного найкращого шляху для передачі їх значення та форми. При транслітерації можна втратити правильну вимову імені, хоча збережеться правильність написання. Транскрипція передає правильне звучання слова, що допомагає зрозуміти національну приналежність імені, але при цьому втрачається основний закладений посліл автора у ньому. Калькування дає розуміння значення «промовистого» імені, але його форма може бути змінена на зовсім іншу, не схожу на початкову. Спосіб транспозиції використовується тільки за наявності необхідних відповідників у мові перекладу мові оригіналу. Тому перед кожним перекладачем стоїть особлива задача – відшукати найкраще рішення та спосіб перекладу для кожної перекладацької ситуації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеева И.С. Введение в переводоведение: [учеб. пособие для студ. филол. и лингв фак. высш. учеб. заведений] / И.С. Алексеева. – М.: Академия, 2004. – 352 с.
2. Альошина К.О. Способи перекладу «промовистих» імен у художній літературі: на матеріалі англійського та українського перекладів науково-фантастичних творів І. Єфремова / К.О. Альошина // Мовні і концептуальні картини світу. – К.: Київський університет, 2013. – Вип. 46, Ч. 1. – С. 33–41.
3. Баррі, Джеймс Метью. Пітер Пен. Повна версія / Дж. М. Баррі; [пер. з англ. Н. Косенко; іл. В. Харченка]. – Х.: Школа, 2011. – 224 с.

4. Кіплінг Р. Книга Джунглів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3304> (дата звернення 23.01.2019).
5. Мілн А. А. Вінні-Пух. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ae-lib.org.ua/texts/miln__winnie-the-pooh.htm. (дата звернення 22.01.2019).
6. Ребрій О. В. Прецедентні імена як проблема художнього перекладу [Електронний ресурс] / О. В. Ребрій, Г. В. Тащенко // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. – 2015. – Вип. 81. – С. 273-280. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPG_2015_81_39.
7. Діккенс Ч. Олівер Твіст. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=132> (дата звернення 22.01.2019).
8. Шугаева, Н. Ю. Стратегии перевода на английский язык говорящих имен Н. В. Гоголя / Н. Ю. Шугаева, Н. В. Кормилина // Вестник Чувашского государственного педагогического университета им. И. Я. Яковлева. – 2014. – № 4(84). – С. 152-160.
9. Barrie J.M . Peter Pan [Електронний ресурс].- Duncan Research, 1991. – Режим доступу: <http://www.gutenberg.org/files/16/16-h/16-h.htm#link2НСН0001> (дата звернення 23.01.2019).
10. Dickens C. Oliver Twist. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gutenberg.org/files/730/730-h/730-h.htm> (дата звернення 23.01.2019).
11. Kipling R. The Jungle book. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gutenberg.org/files/236/236-h/236-h.htm> (дата звернення 23.01.2019).
12. Why does Eeyore have the name he does?// Dictionary by Merriam-Webster. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.merriam-webster.com/words-at-play/what-does-eeeyore-mean> (дата звернення 22.01.2019).

Піньковська О. С.
викладач кафедри теорії та практики перекладу
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна

КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ

В сучасну епоху, в епоху науково-технічних перетворень, які охоплюють всі сторони сучасного суспільства, різноманітна техніка стала невід'ємною частиною повсякденного життя людини; технічні новинки, які з'являються в сучасному світі роблять наше життя комфортнішим і зручнішим, а